

De europeiska arbetsmarknadsparternas representativitet: Elsektorn

Sammanfattning

Inledning

Syftet med denna undersökning är att ta fram den information som behövs för att främja den sociala dialogen inom elsektorn. Eiros undersökningar om representativitet, som genomförs på kommissionens begäran, har som mål att identifiera vilka av arbetsmarknadsparternas organisationer som kommissionen ska samråda med enligt bestämmelserna i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). I undersökningen identifieras alltså de relevanta nationella organisationerna för arbetsmarknadsparter inom elsektorn med hjälp av en top-down-strategi (där man listar medlemmarna i de europeiska organisationerna) och en bottom-up-strategi via de nationella kontaktpersonerna för det Europeiska observationsorganet för arbetsmarknadsrelationer (Eiro).

För att den europeiska sociala dialogen ska kunna vara effektiv måste sektorns relevanta nationella aktörer vara representativa – det är bara organisationer som är tillräckligt representativa som kan få delta i den europeiska sociala dialogen.

En nationell organisation anses vara en relevant branschrelaterad intresseorganisation om den uppfyller följande kriterier: a) organisationens verksamhet är kopplad till branschen, b) organisationen deltar regelbundet i kollektiva förhandlingar på branschnivå och/eller är medlem i en relevant europeisk intresseorganisation.

En europeisk organisation anses vara en relevant branschrelaterad intresseorganisation om den finns med på kommissionens förteckning över arbetsmarknadsparter som ska delta i samråd för branschens räkning enligt artikel 154 i EUF-fördraget, och/eller deltar i den europeiska sociala dialogen för den aktuella branschen och/eller har begärt att få delta i samråd med Europeiska kommissionen enligt artikel 154.

Definition av sektorn

För denna undersökning syftar definieringen av elsektorn i enlighet med EU:s statistiska näringsgrensindelning (Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne, Nace, rev. 2) för att

säkerställa att resultatet kan jämföras i olika länder. Mer specifikt avgränsas denna sektor av Nace-kod 35.1 (Generering, överföring och distribution av elkraft).

Ekonomisk bakgrund

Sysselsättning

Enligt en rapport från Europeiska kommissionen 2010 sysselsätter elsektorn över 800 000 personer i Europa. De flesta som arbetar inom elsektorn är anställda och heltidsarbete är det vanligaste. Omkring 78 procent av arbetstagarna är män, och 69 procent av arbetsstyrkan har en låg eller medelhög utbildningsnivå. Företagens storlek varierar mycket mellan länderna. Ett eller ett fåtal stora företag dominerar i en del länder, medan mindre företag spelar en mer framträdande roll i andra länder.

Utveckling på senare tid

Sedan mitten av 1990-talet har det skett omstruktureringar inom elsektorn, som ett led i liberaliseringen av nätbolagen i EU. De första stegen mot omstrukturering togs i och med 1996 års direktiv (96/92/EG), som följdes av ytterligare åtgärder 2003 och bestämmelserna om en fullständig liberalisering av marknaden som trädde i kraft 2007 även för privatkunder. De viktigaste europeiska initiativen på senare tid för att omvandla elsektorn är de som finns i 2009 års "tredje paket" för att ytterligare utveckla och stärka den inre marknaden för el och gas, samt den strategi för att främja förnybara energikällor som infördes 2001.

Denna lagstiftning syftade uttryckligen till att gynna kunderna och främja sysselsättningen i sektorer som är beroende av energianvändning, genom de lägre priser som skulle följa av en större konkurrens. Samtidigt uttrycktes farhågor om att ökad konkurrens skulle leda till förlorade arbetstillfällen och sämre arbetsförhållanden i energiföretagen. Dessutom innebär EU:s åtagande att minska utsläppen av växthusgaser med 20 procent att det krävs ett

betydande teknikskifte, och det sätter press på arbetstagarna i fråga om krav på kvalifikationer.

Teknikskiften, som övergången till mindre arbetskraftintensiv elproduktion, och den växande betydelsen hos ett fåtal internationella marknadsledare, expansion i utlandet (och en trend mot konsolidering bland mindre kommunala elbolag), har också lett till kraftiga nedskärningar av antalet arbetstillfällen.

Representativitet på nationell nivå

Fackföreningar

Antalet aktiva fackföreningsmedlemmar varierar stort i Europa, från över 2 061 198 (för Ver.di i Tyskland) till bara några dussin medlemmar i SYVAIK i Cypern. Denna stora variation återspeglar skillnader i fråga om ekonomins storlek och hur omfattande medlemsbasen är, snarare än förmågan att rekrytera medlemmar.

Sammanlagt 113 branschrelaterade fackföreningar identifierades som uppfyller kriterierna för deltagande i undersökningen om representativitet, vilket visar på ett pluralistiskt system. I två länder (Grekland och Lettland) noterades bara en branschrelaterad fackförening, i sju länder noterades två, och i två länder noterades tre fackföreningar. I 16 länder fanns dock fyra eller fler branschrelaterade fackföreningar, vilket tyder på ett fragmenterat landskap. I 21 av 25 länder med fler än en branschrelaterad fackförening överlappar alla eller de flesta fackföreningarna varandras områden.

Arbetsgivarorganisationer

Sammanlagt 48 branschrelaterade arbetsgivarorganisationer identifierades. Alla dessa, utom VAEU i Tyskland, är medlemmar i Eurelectric (VAEU har inkluderats i undersökningen eftersom organisationen ingår i kollektivavtal genom sina regionala medlemsorganisationer). Tre av dessa organisationer är snarare företag än arbetsgivarorganisationer (EAC i Cypern, ΔEH PPC i Grekland och Enemalta i Malta). Eftersom dessa företag representerar den största delen av elsektorn i sina länder och deltar i kollektiva förhandlingar samt är anslutna till den europeiska arbetsmarknadsparternas Eurelectric, anses de här vara arbetsgivarorganisationer.

Systemet för arbetsgivare är mindre fragmenterat. I femton av länderna finns bara en arbetsgivarorganisation, i sju länder finns två arbetsgivarorganisationer, i två länder finns tre och i tre länder finns fyra. I sju länder (Estland, Spanien, Litauen, Lettland, Polen, Portugal och Storbritannien) deltar ingen av de arbetsgivarorganisationer inom

branschen som omfattas av undersökningen i kollektiva förhandlingar. I Tyskland, Danmark, Grekland, Ungern, Irland, Italien, Nederländerna och Polen är det minst en av de inkluderade arbetsgivarorganisationerna som inte deltar i kollektiva förhandlingar. Generellt kan branschorganisationer också hantera andra intressen än de som gäller arbetsmarknadsrelationer.

Enligt de urvalskriterier som beskrivs ovan omfattar undersökningen alla nationella organisationer som är anslutna till Eurelectric, som är arbetsgivarorganisationen på EU-nivå, oavsett om de deltar i kollektiva förhandlingar eller ej.

Kollektiva förhandlingar

De kollektiva förhandlingarna omfattar en relativt stor andel av elsektorn. För 18 av de 22 länder som det finns tillgängliga uppgifter om har de kollektiva förhandlingarna en täckning på över 70 procent. I de övriga länder som det finns information om är andelen som täcks av kollektiva förhandlingar mellan 40 och 60 procent.

Representativitet på europeisk nivå

De branschorganisationer för elsektorn som finns med på kommissionens förteckning över arbetsmarknadsparter som ska delta i samråd enligt artikel 154 i EUF-fördraget är IndustriALL och Epsu (European Federation of Public Service Unions) som företräder arbetstagarna och Eurelectric som företräder arbetsgivarna.

IndustriALL har 44 direkta medlemsorganisationer (39 procent av de fackföreningar som identifieras i studien) i 24 medlemsstater, och 43 av dessa deltar i branschrelaterade kollektiva förhandlingar. Epsu har 49 direkta medlemsorganisationer (44 procent av de fackförbund som identifieras i studien) i 24 medlemsstater, och 48 av dessa deltar i branschrelaterade kollektiva förhandlingar. Eurelectric har i sin tur 30 direkta medlemsorganisationer (62 procent av de fackförbund som identifieras i studien) i 27 medlemsstater, och 11 av dessa deltar i branschrelaterade kollektiva förhandlingar.

Slutsatser

Top down- och bottom up-analyser av elsektorn i de 27 länder som undersökts visar att IndustriALL och EPSU för arbetstagarna och Eurelectric för arbetsgivarna bör ses som de främsta EU-omfattande företrädarna för arbetstagare och arbetsgivare i elsektorn.

Mer information

Rapporten *Representativeness of the European social partner organisations: Electricity sector* (De europeiska arbetsmarknadsparternas representativitet: Elsektorn) hittar du på <http://www.eurofound.europa.eu/eiro/studies/TN1305028S/index.htm>

För mer information kontakta Camilla Galli da Bino på gdb@eurofound.europa.eu